

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M.B.
przeciwko W. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 października 2017 r.,
zażalenia powódki
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 maja 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala zażalenie i przyznaje r.pr. I.K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług należną od czynności tego rodzaju tytułem pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 maja 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił wniosek powódki M.B. o przywrócenie jej terminu do wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 14 września 2016 r. W tym samym postanowieniu odrzucił złożoną przez nią skargę kasacyjną, jako spóźnioną. Ustalił, że powódka w sprawie przeciwko W. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.

zgłosiła w dniu 15 grudnia 2016 r. wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, zwolnienie jej od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej. Przed Sądami Okręgowym i Apelacyjnym powódka była zastępowana przez pełnomocnika z urzędu, który informował ją każdorazowo o wydanych orzeczeniach. Po wydaniu wyroku przez Sąd Apelacyjny pełnomocnik zlecił jej zwrócenie się do Sądu o ustanowienie pełnomocnika w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Apelacyjny ocenił, że powódka nie uprawdopodobniła, iż spóźnione wniesienie skargi kasacyjnej nastąpiło bez jej winy, skoro była poinformowana o wydaniu wyroku przez Sąd odwoławczy oraz o koniecznych dalszych czynnościach. Nie złożyła też w terminie do wniesienia skargi kasacyjnej wniosku o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu do wykonania tej czynności, wobec czego przy obliczaniu terminu do zaskarżenia wyroku nie znalazł zastosowania art. 124 § 3 k.p.c. W konsekwencji Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku powódki o przywrócenie terminu i uznał jej skargę kasacyjną za złożoną po terminie.

Powódka wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego, zaskarżając je w zakresie orzeczenia o odrzuceniu skargi kasacyjnej. Jednocześnie, na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 398²¹ k.p.c. i art. 168 § 1 k.p.c., wystąpiła o rozpoznanie postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) oddalającego jej wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Zarzuciła naruszenie art. 118 § 2 k.p.c., art. 398⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 124 § 3 k.p.c. We wnioskach zażalenia domagała się uchylenia postanowienia w zaskarżonej części i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną, na wniosek strony Sąd Najwyższy rozpoznaje również te postanowienia sądu drugiej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy (art. 380 w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.). Do takich postanowień należy postanowienie oddalające wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., IV CZ 99/11,

nie publ., czy postanowienie tego Sądu z dnia 14 kwietnia 2008 r., II PZ 4/08, nie publ.).

Kwestionując prawidłowość postanowienia o odmowie przywrócenia jej terminu do zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji powódka podniosła, że spóźnienie nie nastąpiło z jej winy, oraz że Sąd Apelacyjny błędnie przyjął, iż wyrok sądu drugiej instancji został skutecznie doręczony jej pełnomocnikowi z urzędu w dniu 3 października 2016 r., mimo że jego umocowanie wygasło z chwilą ogłoszenia wyroku Sądu Apelacyjnego, tj. z dniem 14 września 2016 r.

Wbrew zarzutowi skarżącej, umocowanie jej poprzedniego pełnomocnika ustanowionego z urzędu nie wygasło z chwilą wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny, gdyż obejmowało ono również – z mocy art. 91 k.p.c. w związku z art. 118 k.p.c. – m.in. prawo do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia tego orzeczenia oraz do jego odbioru.

Problem zasięgu czasowego i merytorycznego umocowania wynikającego z ustanowienia pełnomocnika z urzędu, zastępującego stronę przed sądami powszechnymi wyjaśniany był już w orzecznictwie. Przede wszystkim wskazać należy uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07 (OSNC 2008 nr 11, poz. 122), w której Sąd Najwyższy wskazał, że pełnomocnictwo procesowe nie obejmuje z samego prawa umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym, natomiast – mimo że co do zasady pełnomocnik ustanowiony dla strony przez sąd nie jest umocowany do działania za nią po prawomocnym zakończeniu postępowania, gdyż zgodnie z art. 118 § 1 k.p.c., jego pełnomocnictwo wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie sprawie - nie stanowi to przeszkody, aby pełnomocnik nadal był uprawniony do podejmowania czynności związanych z fazami postępowania poprzedzającymi definitywne zamknięcie drogi do wniesienia skargi kasacyjnej, czyli poprzedzającymi wydanie przez sąd drugiej instancji ostatecznego orzeczenia kończącego postępowanie jako całość (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lipca 2011 r., III UZ 13/11, LEX nr 966828).

Dopuszczalne i mieszczące się z mocy samego prawa w zakresie pełnomocnictwa procesowego (art. 118 § 1 w związku z art. 91 k.p.c.) jest zatem

podejmowanie przez pełnomocnika takich czynności jak wniosek o doręczenie odpisu wcześniej wydanego orzeczenia, wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku i doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem albo wniosek o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej, zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku tego sądu oraz doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem. Pełnomocnik ustanowiony dla strony w postępowaniu przed sądem powszechnym w celu zapewnienia jej prawidłowej pomocy prawnej na podstawie art. 91 k.p.c. zobowiązany jest do podjęcia wszystkich czynności mających na celu zachowanie przez reprezentowaną stronę uprawnień do wniesienia skargi kasacyjnej, w tym wymaganego przez art. 398⁵ § 1 k.p.c. uzyskania przez stronę, na skutek jej wniosku, odpisu wyroku sądu drugiej instancji z uzasadnieniem (art. 387 § 3 k.p.c.). Jego umocowanie obejmuje nie tylko uprawnienie do złożenia takiego wniosku, ale także jego skutecznego odbioru. Odpis powinien następnie przekazać reprezentowanej stronie wraz z informacją o dalszych czynnościach, które winna przedsięwziąć, jeśli nie jest usatysfakcjonowana rozstrzygnięciem. Jest to obowiązek niezależny od pouczeń udzielonych przez sąd, ponieważ przesłanką ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu jest stwierdzenie, że jego udział w sprawie jest potrzebny (art. 117 § 5 k.p.c.), co zwykle wiąże się z trudnościami strony w samodzielnym radzeniu sobie z wymaganiami postępowania sądowego.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę nie podziela odmiennego poglądu przyjętego w powoływanym przez skarżącą postanowieniu tego Sądu z dnia 11 grudnia 2015 r., III CZ 53/15, nie publ.), uznając, że potrzeba zapewnienia stronie ciągłości w świadczeniu pomocy prawnej, szczególnie w sformalizowanym i ograniczonym terminami etapie postępowania poprzedzającego i przygotowującego możliwość wniesienia skargi kasacyjnej, wymaga zapewnienia stronie uprawnionej do pomocy prawnej z urzędu pełnego zakresu tej pomocy, umożliwiającego płynne przejście pomiędzy postępowaniem apelacyjnym a kasacyjnym.

Pełnomocnik powódki złożył wniosek o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem i otrzymał go w dniu 3 października 2016 r. Z tą chwilą zaczął biec dwumiesięczny termin do wniesienia skargi kasacyjnej. Podnoszony

przez załączą zarzut naruszenia art. 124 § 3 k.p.c. nie może odnieść skutku, ponieważ przepis ten dotyczy sytuacji, w której wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego został zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę, która prawidłowo zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem. Tymczasem powódka - mimo wiedzy o potrzebie wystąpienia o ustanowienie dla niej pełnomocnika w postępowaniu kasacyjnym - zgłosiła ten wniosek 15 grudnia 2016 r., czyli już po upływie (w dniu 3 grudnia 2016 r.) terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Uchybienie terminowi do zaskarżenia wyroku Sądu Apelacyjnego nie budzi więc wątpliwości i nie zostało przez powódkę usprawiedliwione. Dochowanie przez kolejnego pełnomocnika z urzędu terminu wskazanego w postanowieniu o jego ustanowieniu nie może uchylić skutków upływu terminów ustawowych, do których należy art. 398⁵ § 1 k.p.c.

Prawidłowość wydanego przez Sąd Apelacyjny postanowienia o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu przesądziła o tym, że zażalenie powódki na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej należało oddalić na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., skarga ta była bowiem spóźniona.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce przez r. pr. Izabelę Konopacką Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 3, § 8 pkt 6 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2016, poz. 1715).